

ДО ЧЛЕНОВЕТЕ НА НАУЧНО ЖУРИ
ПО ПРОЦЕДУРА ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА
ОБРАЗОВАТЕЛНА И НАУЧНА СТЕПЕН
„ДОКТОР“ ПО ДОКТОРСКА ПРОГРАМА
„ФИНАНСИ, ПАРИЧНО ОБРЪЩЕНИЕ,
КРЕДИТ И ЗАСТРАХОВКА (ФИНАНСИ)“

РЕЦЕНЗИЯ

Изготвил рецензията: доц. д-р Жельо Вътев Вътев, катедра „Финанси и кредит“, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов, научна специалност „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка“

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научно жури, утвърдено със заповед № 1005 от 16.11.2022 г. на Ректора на Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов и решение на факултет „Финанси“, Протокол № 3/ 11.11.2022 г.

Автор на дисертационния труд: Биляна Диянова Дамянова, задочна докторантura, обучение финансирано от държавата, по област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление: 3.8. Икономика, докторска програма: „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка“ (Финанси)

Звено, където докторантът е зачислен: Катедра „Финанси и кредит“, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов

Тема на дисертационния труд: „Финансиране на активи чрез лизинг – актуални проблеми и предизвикателства“

Научен ръководител: Проф. д-р Теодора Димитрова, катедра „Финанси и кредит“, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов

Настоящата рецензия е изготвена съобразно изискванията на съществуващия Закон за развитие на академичния състав, Правилника за неговото приложение и Правилника за развитие на академичния състав в СА „Д. А. Ценов“ – Свищов.

1. Общо представяне на дисертационния труд

Дисертационният труд на докторант Биляна Диянова Дамянова представлява едно сериозно теоретико-приложно изследване с общ обем от

180 страници. Може да се приеме, че този обем е достатъчен за постигане на поставлените от автора цел и задачи. Разработката се състои от въведение (3 страници), основен текст (три глави – 156 страници), заключение (3 страници), списък с използваните и цитираните литературни източници (12 страници) и приложения (4 страници). Трите глави се намират в логическа обвързаност помежду си. Всяка глава се състои от 3 основни параграфа. Въвеждащата и заключителната част са представени съобразно общоприетите изисквания. В основния текст са включени 3 таблици и 62 фигури. Той е допълнен с 2 на брой приложения.

Дисертацията има ясно дефинирани обект, предмет, цели и задачи на научното изследване, както и формулирана дисертационна теза. Обект на разработката е лизингът като източник за финансиране на активи. Предметът на изследването се фокусира върху актуалните проблеми и предизвикателства при управлението на лизинговия процес. Целта на дисертационния труд е да се представи и анализира процесът на финансиране на активи чрез лизинг за периода 2010-2020 г., като се обособят актуалните проблеми и предизвикателства пред бранша. Дисертационната теза, която се защитава е, че открояването на проблемно-ориентираните предизвикателства пред лизинговия пазар е предпоставка за оптимизация на лизинговия процес и за усъвършенстване на мениджмънта на лизинговите дружества. Избраната методология на изследването съответства на поставлените цел и задачи.

Докторантката е добре запозната със състоянието и степента на разработеност на проблема в специализираната икономическа литература, както и на практическите достижения в изследваната от нея област. Тя стъпва на богат и разнообразен набор от литературни източници. Към дисертационния труд е приложена библиография, включваща общо 100 заглавия. Литературните източници са ползвани добросъвестно и коректно съобразно правилата на научната етика.

Авторката демонстрира възможности да систематизира и критично да осмисля съществуващите научни възгледи или практически проблеми и на тази основа аргументирано да защитава своя позиция. Това ми дава основание да смяtam, че тя може успешно да провежда самостоятелно научно изследване.

Дисертационният труд е обсъден цялостно на заседание на катедра „Финанси и кредит” при Стопанска академия „Д. А. Ценов” – гр. Свищов. Прави впечатление, че авторката е взела под внимание и е отразила поголямата част от направените бележки и препоръки при обсъждането на дисертацията.

2. ПРЕЦЕНКА НА ФОРМАТА И СЪДЪРЖАНИЕТО НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Разработката е посветена на реален, значим и актуален икономически проблем. Той предполага научно изследване както от теоретическа, така и от практическа гледна точка. Разглежданата тема има много аспекти и изиска поставянето на широк спектър от въпроси. Следва да се отбележи, че през последните години се наблюдава нарастваща динамика на процесите, протичащи във финансовия сектор на България, съпроводена с все по-голямо разнообразие от продукти и услуги, които финансовите институции предоставят на своите клиенти, в т.ч. и редица специфични форми на кредитиране. Една от тях е лизингът, като форма за финансиране на активи. Актуалността и значимостта на темата се обуславя от факта, че в съвременните пазарни условия все повече икономически субекти прибягват до лизинга, като специфичен, но в същото време високо ефективен и гъвкав метод на финансиране поради наличието на значителни предимства, които притежава. Лизинговите сделки са особено подходящи като източник за финансиране на активи за предприятия, които не разполагат с достатъчно имущество, необходимо за основната дейност, достатъчно средства, за да обезпечат банковите кредити или за предприятия, които стартират своя бизнес.

Дисертацията е издържана в структурно отношение и притежава необходимата логическа последователност при разглеждането на съответните въпроси. Тя е добре организирана, като в изложението се наблюдава преход от общото към частното. В началото се представят някои теоретични аспекти на лизинга (глава първа). На тази основа се очертават редица актуални проблеми при финансирането на активи чрез лизинг (глава втора). Дисертацията завършва с анализ на предизвикателства при финансирането на активи чрез лизинг (глава трета). В края на всяка глава се правят съответни обобщения под формата на основни изводи. Става ясно, че в структурно отношение прозира съчетаване на теоретико-приложните, методологическите и емпиричните аспекти на разглежданата проблематика. Освен това съществува пълно съответствие между темата и съдържанието на изследването.

Добро впечатление прави стремежът на докторантката, там където е възможно или необходимо, да засили дискусионния характер на разработката. По определени въпроси се представят становища и гледни точки на отделни автори или различни школи. Същевременно това се прави не самоцелно, а по много от тези въпроси тя обосновава своята собствена позиция. Така авторката предава по-силно изразен изследователски характер на своята работа.

Разработката се отличава с релевантност на използваните фигури и таблици. По този начин се постига нагледно и ефикасно поднасяне на

анализираната информация, като предпоставка за обективни и достоверни изводи.

Изготвеният автореферат е в обем от 31 страници. Той отразява в синтезиран вид съдържанието, основните резултати и изводи, постигнати в процеса на изследването. В него се съдържат всички необходими елементи за съставяне на автореферат към дисертационен труд, в т.ч. обосноваване актуалността на темата, очертаване на обекта, предмета, целта, задачите, изследователската теза и методологията на изследването, представяне на структурата и съдържанието на труда, както и насоки за бъдещи изследвания по темата на дисертацията, справка за приносите, справка за съответствие с националните изисквания, списък на публикациите на докторанта, декларация за оригиналност на дисертационния труд.

Всички публикации на авторката (общо 4 на брой) са по темата на дисертацията. Докторантката има публикувани една статия и три научни доклада, с което покрива националните изисквания за минимален брой точки съгласно Правилника за приложение на закона за развитие на академичния състав в Република България. Тези публикации представляват части от дисертационния труд и отразяват някои от положителните моменти с характер на приноси. Така той става известен на интересуващите се от съответната проблематика представители на финансовата теория и практика. За това съществат и участията на авторката в различни научни форуми (5 на брой), по проблеми, свързани с темата на дисертацията.

Работата на научния ръководител проф. д-р Теодора Димитрова с докторантката може да се оцени като ползотворна, съдействайки за превръщането на дисертацията в завършено научно съчинение.

3. ПОЛОЖИТЕЛНИ СТРАНИ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Представената дисертационна разработка е самостоятелно и завършено научно изследване по една определено актуална тема. Авторката демонстрира своята способност да проучва, да систематизира, да надгражда, да формулира проблеми и да търси насоки за тяхното решаване.

В разработката се открояват редица положителни моменти, посъществените от които са следните:

- Положително може да се оцени извършената систематизация, подробен сравнителен анализ и критична оценка на предимствата и недостатъците на лизинговото финансиране на активи както от гледна точка на лизингополучателите, така и от позициите на лизинговите компании.
- Не може да не се отчете стремежът на докторантката да конструира своята разработка върху изследването на широка база реални данни. Във връзка с

това следва да се изтъкне собствения й принос при събирането, обработката и анализирането на тази значителна база от емпирични данни. На тази основа се прави задълбочен анализ на състоянието на лизинговия пазар в България. В резултат на това се стига до извода, че лизинговият пазар у нас е силно развит в областта на движимото имущество, но слабо развита ниша е недвижимото имущество.

- Добра оценка заслужава представянето на основните етапи на лизинговия процес, на базата на което авторката очертава ключовите проблеми, които може да възникнат в хода на всеки отделен етап и причинно-следствените връзки между тези проблеми.
- Посредством специално проведено за целта анкетно проучване подробно се изследват факторите, определящи потребителския интерес към лизинговите продукти, както и предизвикателствата пред лизинговия процес, които може да се считат за проблемно-ориентирани.
- Като положителен момент в дисертационната разработка с характер на научен принос може да се посочи проучването различни начини за оптимизация на лизинговия процес, в т.ч. търсенето на възможности за дигитализация на някои негови етапи.

4. БЕЛЕЖКИ И ВЪПРОСИ ПО ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Съществени критични бележки към разработката нямам. Във връзка с защитата на дисертацията си позволявам да отправя към докторантката следните конкретизиращи въпроси:

1. Очертайте по обстойно ролята и участието на банките в лизинговите операции.
2. Във връзка с риск мениджмънта на лизинговата дейност в какви по-конкретни насоки се осъществява мониторингът на лизинговите портфели на лизингодателите.
3. Как тълкувате извода относно значението на рейтинга на лизингополучателя, че „Колкото рейтингът е по-нисък, толкова един лизингополучател е по-нискорисков, което е показател за добра кредитоспособност и платежоспособност“ (с. 151).

Имайки предвид значимостта и широкия обхват на разглежданата проблематика, си позволявам да отправя препоръка към авторката да продължи проучванията си по проблемите на финансирането на активи чрез лизинг и да разшири своите изследвания в тази област.

5. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд представлява завършено научно съчинение и може да се оцени като успешен. Той отговаря на изискванията за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“ съгласно Закона за развитие на академичния състав и Правилника за неговото приложение. Считам, че докторантката притежава необходимите качества за получаването на тази образователна и научна степен.

На тази основа изразявам **положително становище** относно дисертационния труд на тема „Финансиране на активи чрез лизинг – актуални проблеми и предизвикателства“ и предлагам на почитаемите членове на **Научното жури да присъдят образователната и научна степен „доктор“ (по икономика) на докторант Биляна Диянова Дамянова по научна специалност „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка (финанси)“.**

05.01.2023 г.

Рецензент:.....
(доц. д-р Жельо Вътев)